

Hoe zit het met ...

Struviet en de wet?



Juridisch factsheet struviet

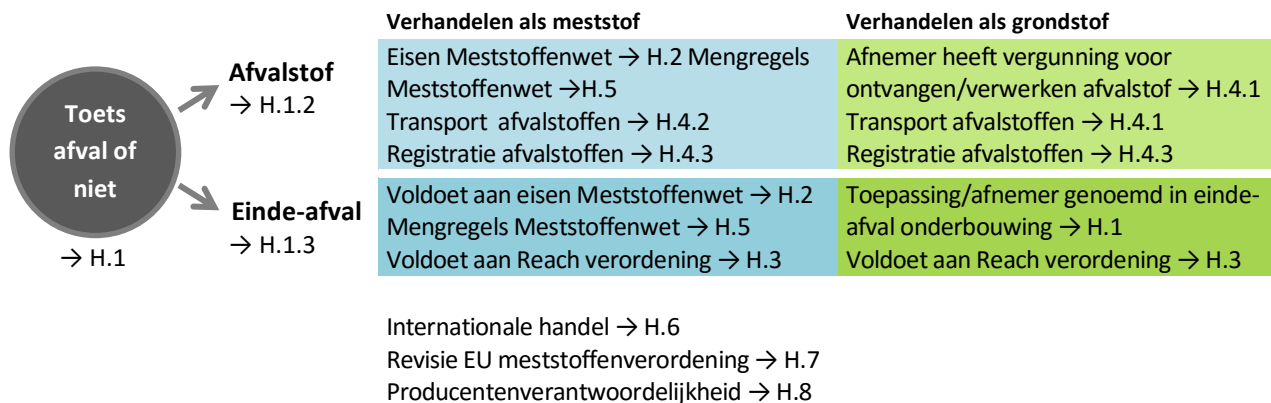
Versie 3, 27 oktober 2017

Struviet en de wet

Deze factsheet gaat in op een aantal juridische vraagstukken bij het op de markt brengen van struviet uit rioolwaterzuiveringsinstallaties waarover in praktijk veel onduidelijkheid bestaat.¹ De informatie geldt voor anorganisch magnesiumammoniumfosfaat geproduceerd uit rioolwaterslib of afvalwater. Voor struviet van dierlijke herkomst en struviet uit organische bronnen zoals suikerbieten gelden (deels) andere voorwaarden, deze zullen hier niet worden behandeld.

Om het struviet in de handel te brengen moet eerst vastgesteld worden of het een afvalstof is of niet. Voor afvalstoffen moet rekening worden gehouden met de regelgeving voor afvalstoffen. Voor niet-afvalstoffen geldt dat de Europese chemicaliënverordening Reach van toepassing kan zijn. Vervolgens is de vraag voor welke toepassing het struviet op de markt wordt gebracht. Voor toepassing als meststof gelden de regels uit de Meststoffenwet waarin struviet is toegelaten als meststof onder de noemer “teruggewonnen fosfaten”. Zowel struviet met de status van afvalstof als niet-afvalstof kan als meststof verhandeld worden. Voor andere toepassingen is een afvalstatus een lastige barrière omdat veel bedrijven geen afvalstoffen kunnen of mogen ontvangen.

Onderstaand schema geeft een overzicht van de regelgeving die van toepassing is met verwijzing naar het hoofdstuk in deze notie waarin ze behandeld worden.



FAQ

Hieronder staan enkele veel voorkomende vragen en de verwijzing naar het relevante hoofdstuk met het antwoord op de vraag.

1. Mag je struviet als meststof gebruiken en verhandelen binnen Nederland? → H.1.2, H.1.3, H.2, H.3
2. Mag je struviet exporteren naar het buitenland? → H.4.2, H.6, H.3
3. Mag je struviet mengen met andere meststoffen? → H.5
4. Welke transport regels gelden voor het vervoeren van struviet? → H.4.2, H.4.3

¹ Aan dit document kunnen geen rechten ontleend worden.

Begripsbepaling meststof - grondstof

Meststof: wordt toegepast volgens de Meststoffenwet, als bodemverbeteraar of meststof, al dan niet gemengd met andere meststoffen. Toepassing als grondstof voor de kunstmestindustrie is geen toepassing volgens de Meststoffenwet in het geval uit grondstoffen die geen meststoffen zijn (zoals fosfaaterts) een meststof wordt bereid.

Grondstof: alle andere toepassingen, inclusief grondstof voor de kunstmestindustrie.

1. Afval of niet?

Struviet gewonnen uit een afvalstroom geldt in Nederland als een afvalstof tot het tegendeel is bewezen. Het kan pas als product verhandeld worden nadat is aangetoond dat voldaan wordt aan de vier einde-afvalcriteria uit de Kaderrichtlijn Afvalstoffen (c.q. Wet Milieubeheer):

- het voorwerp wordt gebruikelijk toegepast voor specifieke doelen;
- er is een markt voor of er is vraag naar de stof of het voorwerp;
- de stof of het voorwerp voldoet aan de technische voorschriften voor de specifieke doelen en aan de voor producten geldende wetgeving en normen;
- het gebruik van de stof of het voorwerp heeft over het geheel genomen geen ongunstige effecten voor het milieu of de menselijke gezondheid.

Voor struviet bestaat geen generieke Europese 'end of waste' regeling of een Nederlandse einde-afvalregeling met een uitwerking van bovenstaande criteria voor een einde afvalstatus. Dat betekent dat per geval, voor een specifieke productielocatie, toepassing(en) en afnemer(s), moet worden aangetoond dat aan de einde-afval criteria wordt voldaan.

Rijkswaterstaat (RWS) Leefomgeving biedt een online tool aan waarmee een fabrikant zelf kan beoordelen of een stof een afvalstof is, een bijproduct of een einde-afvalstof. Hiermee kan getoetst worden of het struviet voldoet aan de einde-afvalcriteria. Zie volgende paragraaf.

De juridische status van struviet staat in Europa nog ter discussie. In o.a. Denemarken, Groot-Brittannië en België is het onder voorwaarden verhandelbaar als meststof en/of grondstof. In andere landen is struviet niet toegelaten als meststof en/of zijn er (nog) geen mogelijkheden om de afvalstoffenfase te verlaten.

1.1 Webtool Afval of Grondstof

<http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/afval/afval/toetsing-afval/webtoets-afval/>

Bij een positieve uitkomst uit de toets kan het struviet verhandeld worden als product voor de getoetste toepassing(en) en afnemer(s). Het is aan te bevelen een verklaring op te stellen dat het struviet voldoet aan de einde-afvalcriteria en deze ter beschikking te stellen aan de transporteur i.v.m. controles van het transport en aan de afnemer(s).

Na het doorlopen van de webtoets kan facultatief een rechtsoordeel gevraagd worden van RWS. Er wordt door RWS gestreefd naar een behandeltijd van 3 maanden. Een rechtsoordeel is geen overheidsbesluit maar biedt wel meer zekerheid. Het kan worden gebruikt om het bevoegd gezag (inspectie) te overtuigen als deze in twijfel trekt dat het geen afvalstof is. Het geeft vertrouwen bij marktpartijen die geen risico

willen lopen dat hun grondstof een afvalstof blijkt te zijn. Elke onzekerheid gaat ten koste van de marktwaarde van het struviet. Wanneer het tot een handhavingenzaak komt (met of zonder rechtsoordeel) en er wordt gekozen voor een gang naar de rechter, heeft deze het laatste woord.

1.2 Verhandelen struviet als afvalstof

Struviet met de status van afvalstof kan als meststof verhandeld worden. Voor gedragingen (handelingen, activiteiten) die geregeld worden door de Meststoffenwet - handel, mengen en gebruik als meststof - wordt de afvalstoffenwetgeving² buiten werking gesteld. Onder handel valt ook vervoer en opslag van de meststof.

Ook kan struviet met de status van afvalstof voor andere toepassingen verhandeld worden. Daarbij gelden alle beperkingen en eisen die gelden voor afvalstoffen: transport als afvalstof, afvalstoffenregistratie en degene die de afvalstof ontvangt of verwerkt moet daar een vergunning voor hebben (Zie H. 4).

1.3 Verhandelen struviet einde- afvalfase

Struviet met de einde-afval status kan als meststof of als grondstof voor andere toepassingen verhandeld worden. De afvalstoffenregelgeving is niet van toepassing. Het product is echter niet geheel vrij verhandelbaar, maar alleen voor die specifieke toepassing(en) en afnemer(s) waarvoor is aangetoond dat voldaan wordt aan de einde-afvalcriteria. Bij het verlaten van de afvalfase wordt de Reach verordening van toepassing en is mogelijk een registratie nodig, zie hoofdstuk 3.

2. Meststoffenwet

Zoals hiervoor al aangegeven is uit afvalwater of –slib teruggewonnen fosfaat, conform de Wet milieubeheer, per definitie een afvalstof. Voorheen was het toepassen en verhandelen van de afvalstof struviet als meststof mogelijk mits de stof vermeld werd in bijlage Aa van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet (reststoffen die als meststof mogen worden toegepast). Dit is sinds 2015 veranderd door een aantal wijzigingen in de wet- en regelgeving. Sinds begin 2015 is de categorie ‘herwonnen fosfaten’ opgenomen in het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, dit maakt het mogelijk om herwonnen fosfaten, zoals struviet, te verhandelen als meststof in Nederland.³

Let op: zowel struviet met de status van een afvalstof als een grondstof die de einde afval toets heeft doorlopen zijn toegelaten!

Hieronder nog enkele specifieke voorwaarden voor het verhandelen van struviet als meststof.

² Hoofdstuk 10 Wet Milieubeheer en daarop gebaseerde besluiten en regelingen.

³ Naast het uitvoeringsbesluit is ook de Uitvoeringsregeling meststoffenwet en het Besluit gebruik meststoffen aangepast op de categorie herwonnen fosfaten. Dezelfde gebruiksbependingen die voor organische meststoffen van toepassing zijn gelden voor herwonnen fosfaten.

2.1 Behandeling vanwege pathogenen

Struviet uit rioolwaterzuiveringsinstallaties kan afhankelijk van het zuiveringsproces en het proces van struviet productie geringe hoeveelheden pathogene organismen bevatten. Volgens onderzoek van STOWA naar de kwaliteit van struviet zijn de concentraties aan pathogenen in ongewassen struviet vergelijkbaar of (aanzienlijk) lager dan de concentraties in dierlijke mest. Het rapport geeft aanbevelingen voor risicobeheersing en afdoden van pathogenen zoals wassen of hygiëniseren.⁴

Het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet voorziet in een bepaling (artikel 17a, derde lid) die het mogelijk maakt bij ministeriële regeling een procedé voor te schrijven dat ervoor zorgt dat het grootste deel van de in het rioolzuiveringsslib aanwezige pathogene organismen afsterft.⁵ In de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet is dit uitgewerkt in artikel 6a: 'Herwonnen fosfaten uit rioolzuiveringsslib worden behandeld langs biologische, chemische of thermische weg, door langdurige opslag of volgens enig ander geschikt procedé, dat tot gevolg heeft dat het grootste deel van de in het zuiveringsslib aanwezige pathogene organismen afsterft.

Mogelijk wordt op een later tijdstip nog verduidelijkt wat geschikte procedés zijn en wat een acceptabel niveau is aan pathogenen. Tot die tijd kan struviet van rioolzuiveringsslib alleen als meststof verhandeld worden als de fabrikant overtuigend kan aantonen dat deze geen pathogenen bevat.

2.2 Technische eisen, transport en opslag

Voor herwonnen fosfaten uit rioolwaterzuiveringsslib gelden naast de pathogenenbehandeling (zie H2.1) de gangbare milieukundige eisen voor meststoffen. Dat zijn de maximale waarden voor zware metalen, genoemd in [tabel 1 van bijlage II](#), en de maximale waarden voor organische microverontreinigingen, genoemd in [tabel 4 van bijlage II](#) van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet.

Het vervoer kan plaatsvinden met een CMR. Het product dient voorzien te zijn van een etiket dat voldoet aan de etiketteringseisen.⁶

3. Reach

Met het verlaten van de afvalfase valt struviet onder de Reach verordening. Alle chemische stoffen die in Europa op de markt worden gebracht moeten beoordeeld worden op hun risico's en per fabrikant geregistreerd worden. Voor struviet zijn er twee mogelijkheden:

- 1) Een Reach registratie doen
- 2) Gebruik maken van de uitzondering op de Reach registratieplicht voor teruggewonnen stoffen

Berliner Wasserwerke heeft struviet als eerste geregistreerd en daarvoor de noodzakelijke veiligheidsonderzoeken uitgevoerd. Volgende registranten moeten zich inkopen in deze onderzoeksdata om

⁴ Verkenning van de kwaliteit van struviet uit de communale afvalwaterketen, Stowa rapport 2015-34 <http://stowa.nl/upload/publicatie2014/STOWA%202015%2034%20WEB%20LR%20DEF.pdf>

⁵ Art. 17a (lid3) <http://wetten.overheid.nl/BWBR0019031/2017-04-19>

⁶ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/mest-en-grond/mest/mest-vervoeren-en-opslaan/overige-meststoffen/herwonnen-fosfaten>

ze te mogen gebruiken bij hun registratie (Letter of Access, LoA). Daarbij komen de registratiekosten bij het chemicaliënagentschap ECHA en de kosten van het uitbesteden van de (ingewikkelde) registratie. De registratieplicht voor een jaarproductie tot 100 ton geldt pas vanaf 31 mei 2018.

Jaarproductie (droge stof)	10-100 ton	100-1.000 ton	> 1.000 ton
Kosten LoA	€ 4.000	€ 7.000	n.t.b.
Registratiekosten ECHA	€ 3.454	€ 9.237	€ 24.901

Omdat struviet volgens de definities uit de Reach verordening beschouwd kan worden als teruggewonnen stof, kan in plaats van te registreren ook gebruik gemaakt worden van de uitzondering op de registratieplicht voor teruggewonnen stoffen (Artikel (2)(7)(d) van de verordening).

https://echa.europa.eu/documents/10162/23036412/waste_recovered_nl.pdf

De voorwaarde hiervoor is dat de stof overeenkomt met de reeds door Berliner Wasserwerke geregistreerde stof. Dat wil zeggen, minstens 80% magnesiumammoniumfosfaat en geen gevaarlijke onzuiverheden. Zowel de Nederlandse en Britse Reach helpdesk als de EU-commissie hebben bevestigd dat struviet in principe gebruik kan maken van deze uitzonderingsmogelijkheid. Zie brief EU-commissie op de website van het ESPP: <http://phosphorusplatform.eu/images/download/EUComissionLetter071215.pdf>

Wanneer gebruik wordt gemaakt van de uitzondering op de Reach registratieplicht voor teruggewonnen stoffen verdient het de aanbeveling toegang te kopen tot de onderzoeksgegevens van Berliner Wasserwerke. Hiermee wordt een invulling gegeven aan de Reach productenverantwoordelijkheid wat betreft bekendheid met de risico's van struviet.

4. Regelgeving afvalstoffen

4.1 Vergunning ontvangen en verwerken afval

Struviet dat voldoet aan de eisen voor meststof kunnen bedrijven zonder omgevingsvergunning verhandelen, met andere meststoffen mengen of gebruiken als meststof. Dit geldt ook voor particulieren die het als meststof gebruiken.

Voor andere toepassingen van struviet met de status van afvalstof geldt dat de afnemer een vergunning moet hebben om de stof op te slaan, te bewerken of als grondstof in te zetten. In de omgevingsvergunning wordt gespecificeerd welke euralcodes het bedrijf mag ontvangen. Er is geen euralcode voor struviet, de euralcode van stedelijk rioolwaterzuiveringsslib lijkt het meest aangewezen, deze hebben maar weinig bedrijven in hun vergunning opgenomen.

4.2 Transport afvalstoffen

Transport van de struviet met de status van afvalstof dat wordt ingezet als grondstof mag alleen worden uitgevoerd door een VIHB geregistreerde vervoerder. Bij het transport moet een begeleidingsbrief gebruikt worden met vermelding van de euralcode. Bijvoorbeeld 19.08.05 voor struviet uit slib van stedelijk afvalwater. Dit geldt niet voor struviet (met de status van afvalstof) dat als meststof wordt vervoerd. Hiervoor kan een normaal CMR gebruikt worden met de vermelding dat het een meststof (categorie herwonnen fosfaten) betreft.

4.3 Afvalstoffenregistratie

Struviet dat met de status van afvalstof wordt verhandeld moet, zoals alle bedrijfsafvalstoffen, bijgehouden worden in de afvalstoffenregistratie van de RWZI.

Als het struviet als meststof wordt verhandeld gelden voor de ontvanger niet de registratieverplichtingen voor afvalstoffen, maar de registratieverplichtingen van de Meststoffenwet.

5. Mengregels Meststoffenwet

Volgens het Uitvoeringsbesluit en de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet⁷ mogen overige meststoffen waaronder teruggewonnen fosfaten onderling met andere meststoffen worden gemengd als elke meststof maar voldoet aan de algemene, de landbouwkundige en de milieueisen. Daarnaast moet het eindproduct ook voldoen aan de verhandelings-eisen die opgenomen zijn in het Uitvoeringsbesluit en de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet. Om de eind status van het gemengde product te bekijken is er een schema ontwikkeld door RVO:

<http://www.rvo.nl/sites/default/files/2015/09/20150904%20Overzicht%20bepalen%20eindproduct%20na%20mengen%20meststoffen%201.0.pdf>

Deze mengregels voor het mengen van meststoffen gelden ook voor struviet met de status van afvalstof. Afvalstoffen mag je niet mengen tenzij het expliciet is vastgelegd in de omgevingsvergunning van een verwerker⁸. Echter, de Meststoffenwet gaat boven de afvalstoffenregelgeving voor gedragingen die door de meststoffenregelgeving gereguleerd worden, zoals het toepassen van meststoffen en mengen van meststoffen (zie ook H1.2).

6. Handel met het buitenland

Omdat de status van struviet (nog) niet op Europees niveau bepaald is, is bij handel met het buitenland de eerste vraag wat de juridische status (afvalstof of niet) is van struviet in het ontvangende land. Bij het grensoverschrijdend vervoer van afval geldt de Europese Verordening Overbrenging Afvalstoffen (EVOA). Bij transport volgens de EVOA-richtlijn moet eerst toestemming gevraagd worden aan de transportautoriteiten in de betrokken landen. Hiervoor is o.a. een bankgarantie nodig. Wanneer er verschil is in mening tussen de landen of een stof een afvalstof is of niet, geldt de strengste interpretatie. Transport zonder de EVOA-procedure is dus uitsluitend mogelijk als zowel Nederland als het ontvangende land struviet niet als afvalstof aanmerken.

Voor toepassing als meststof in een ander land moet voldaan worden aan de daar geldende regelgeving. Onder voorbehoud hieronder een indicatie voor de situatie in een aantal omringende landen:

Duitsland: struviet kan volgens de Duitse Meststoffenregelgeving verhandeld worden als "gewone" anorganische fosfaatmeststof mits voldaan wordt aan de eisen voor zware metalen en micro-organismen. Wel is er nog onzekerheid rondom de niet afvalstatus.

⁷ Artikel 7 Uitvoeringsbesluit Meststoffen wet, artikel 6 Uitvoeringsregeling Meststoffenwet.

⁸ <http://www.lap2.nl/beleidskader/18-mengen/>

België: in Vlaanderen is struviet als meststof toepasbaar mits een grondstoffenverklaring wordt verkregen van milieuagentschap OVAM. Daarnaast is nodig een FOD-ontheffing als meststof en erkenning door FOD als meststoffenhandelaar.

Groot-Brittannië: struviet kan op individuele basis geautoriseerd worden als einde-afvalfase voor toepassing als grondstof.

Denemarken: struviet is toegelaten als meststof.

Zuivere struvieten kunnen ook als EG-meststof verhandeld worden mits ze geen afvalstof zijn en er voldaan wordt aan de eisen uit de Meststoffenverordening nr. 2003/2003.⁹ Struviet kan geclassificeerd worden als een NP-meststof (categorie B.2.1) met toevoeging van magnesium.

7. Toekomstige EU Meststoffenwet

Op 2 december 2015 heeft de Europese Commissie het pakket voor de Circulaire Economie gepresenteerd. Hierin werd aangegeven dat de Meststoffenverordening een herzieningsproces in zou gaan, zodat organische en op afval gebaseerde meststoffen ook kunnen worden erkend als zijnde meststof. Het [herzieningsproces](#) is momenteel nog gaande. In de voorstellen van de commissie en de IMCO-commissie (voor interne markt) van het Europees Parlement wordt er voorgesteld om een CE-markering mee te geven aan meststoffen die onder de Meststoffenverordening vallen. Daarnaast is er in het voorstel een bepaling opgenomen die de meststoffen (indien ze aan de eisen in de verordening voldoen) gelijk van een eind-afval status voorziet. In het voorstel van de Europese Commissie zijn nog geen criteria voor struviet, biochar en verbrandingsassen opgenomen. Hiervoor heeft de Europese Commissie de bevoegdheid gegeven het Joint Research Centre (JRC). JRC heeft een werkgroep (STRUBIAS) opgericht, hierin zitten stakeholders vanuit heel Europa die samen de criteria voor struviet, biochar en verbrandingsassen opstellen. Als deze criteria afgerond zijn zullen ze onder de Meststoffenverordening vallen. Dit proces zal nog een tijdje duren. Verwachting is dat de criteria er eind 2018, begin 2019 liggen.

Lees [hier](#) de Position Paper van het Nutrient Platform over de herziening van terug.

Lees [hier](#) meer nieuws over de ontwikkelingen in het herzieningsproces.

8. Producentenverantwoordelijkheid

Een aantal aanbevelingen ter invulling van de productenverantwoordelijkheid en aansprakelijkheid:

- Een kwaliteitssysteem voor het struviet is zeer gewenst. In de webtoets Afval of Grondstof wordt een kwaliteitsborgingssysteem genoemd als manier om aan te tonen dat voldaan wordt aan de wettelijke en technische vereisten.
- Een vrijwillig veiligheidsinformatieblad is in praktijk een handig communicatie-instrument gebleken.

⁹ Als de stof valt onder categorie B2.1 van de Europese Meststoffenverordening; <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:304:0001:0194:en:PDF>

Attentie: De Nederlandse vertaling van categorie B.2.1 wijkt af van de Engelstalige versie in het officiële publicatieblad. In de Nederlandse vertaling is sprake van een organische meststof in de Engelstalige officiële publicatie van een anorganische meststof.



- Bij het verhandelen van een product komt de productaansprakelijkheid in beeld. Een aansprakelijkheidsverzekering in combinatie met een kwaliteitssysteem dekt de risico's grotendeels af.

9. Contact

Mochten er nog vragen zijn dan kunt u contact opnemen met:

Aalke Lida de Jong, juridisch werkgroep EF/GF, dejong@aquaminerals.com, 06-49014393

Inge de Weerd, Nutrient Platform, info@nutrientplatform.org, 06-30340878